

ДЕТЕРМІНАНТИ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

*Колієнко О. М., здобувач третього освітньо-наукового рівня вищої освіти
(ХНУ ім. В.Н. Каразіна)*

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-7931-0910>

У дослідженні проаналізовано сутність і значення управління бізнес-процесами в умовах сучасного ринкового середовища. Доведено, що ефективність підприємства значною мірою залежить від оптимізації внутрішніх процесів, раціонального використання ресурсів і здатності швидко адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Висвітлено основні підходи до вдосконалення бізнес-процесів, зокрема аналіз, моделювання, автоматизацію та реінжиніринг. Підкреслено значущість сучасних інформаційних технологій у підвищенні прозорості та продуктивності діяльності суб'єктів господарювання. Також узагальнено ключові фактори ефективного управління, серед яких стратегічне планування, розвиток організаційної культури, високий рівень професіоналізму персоналу та впровадження систематичного моніторингу результатів.

Ключові слова: бізнес-процеси, управління, ефективність, оптимізація, інструменти, конкурентоспроможність.

DETERMINANTS OF EFFECTIVE MANAGEMENT OF BUSINESS PROCESSES OF AN ENTERPRISE

Kolienko O. M., a graduate of the third educational and scientific level of higher education (V.N. Karazin Kharkiv National University)

This paper examines the fundamental principles and the critical role of business process management in the context of globalization and the digital transformation reshaping modern economies. It highlights how an organization's efficiency is deeply tied to optimizing internal processes, managing resources sustainably, and swiftly adapting to external changes. Business processes act as the framework for organizational operations, encompassing everything from resource acquisition to the delivery of products or services. Their effectiveness directly influences operational costs, product quality, customer service responsiveness, and overall corporate performance. A central focus of the paper is business process optimization, presented as an ongoing, multifaceted endeavor that includes systematic analysis, improvement, and automation. By refining processes, organizations can significantly reduce inefficiencies, eliminate redundancies, and enhance productivity. Furthermore, the paper emphasizes the importance of adopting a strategic, comprehensive approach to process management that combines careful planning with practical execution. It discusses modern tools and methodologies used for process improvement, such as process modeling to identify bottlenecks and business process reengineering to drive transformative changes for notable performance advancements. The integration of digital technologies plays a pivotal role in this domain. Platforms for enterprise management, data analytics, and artificial intelligence are highlighted for their ability to enhance operational speed, improve transparency, and ensure precision. Additionally, the paper identifies key factors essential for successful business process

management. These include rigorous strategic planning, a supportive organizational culture, transparent operations, advanced technology adoption, a commitment to continuous improvement, skilled and engaged employees, and regular performance assessments. In conclusion, the study asserts that aligning these elements creates a solid framework for boosting competitiveness, ensuring financial stability, and fostering sustainable growth over the long term.

Keywords: *business processes, management, efficiency, optimization, tools, competitiveness.*

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. Бізнес-процеси є фундаментом діяльності компанії, адже вони впливають на ефективність використання ресурсів, якість продукції та послуг, рівень обслуговування клієнтів і фінансові показники. Грамотне управління цими процесами дозволяє досягати стратегічних цілей, мінімізуючи витрати ресурсів і водночас максимізуючи результативність [1].

У сучасному світі, що відзначається глобалізацією, цифровою трансформацією економіки та посиленням конкуренції, управління бізнес-процесами набуває особливої значущості. Компанії функціонують у динамічному середовищі, де швидкі зміни ринкових умов, високі очікування клієнтів і необхідність оперативного реагування на зовнішні виклики відіграють важливу роль у їхньому розвитку. За таких умов оптимізація та вдосконалення бізнес-процесів стають критичними чинниками забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку організацій [2].

На цьому тлі дослідження методів удосконалення бізнес-процесів набуває неабиякої актуальності. Серед сучасних підходів до оптимізації особливу увагу привертають реінжиніринг, цифровізація, системи управління якістю та концепція безперервного вдосконалення. Такі інструменти дозволяють компаніям бути більш гнучкими, стимулювати впровадження інновацій і забезпечувати швидку адаптацію до змін.

Таким чином, актуальність даної теми зумовлена необхідністю розробки

інтегрованого підходу до управління бізнес-процесами. Урахування ключових факторів ефективності сприятиме зростанню продуктивності та зміцненню конкурентних позицій підприємств в умовах сучасних викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виділення невирішених частин загальної проблеми. Питання управління бізнес-процесами підприємств є предметом активного вивчення багатьох науковців, що свідчить про його високу актуальність у нинішніх умовах економічного розвитку. Аналіз наукових робіт дає змогу визначити основні підходи до розуміння природи, принципів та інструментів підвищення ефективності бізнес-процесів.

Зокрема, в дослідженні Климчука М. М. [3] розглянуто концептуально-методологічні основи управління бізнес-процесами. Автор акцентує увагу на важливості створення системного підходу до управління, що інтегрує стратегічний та операційний рівні діяльності підприємства. Бізнес-процеси розглядаються як ключовий складник забезпечення ефективної роботи організації.

Дослідження Єршової О. О. зосереджене на аналізі зарубіжного досвіду управління бізнес-процесами. Авторка наголошує на значущості сучасних управлінських технологій, таких як процесний підхід, автоматизація та стандартизація діяльності. Велике значення приділяється адаптації міжнародних практик до реалій українських підприємств [4].

Практичні аспекти управління бізнес-процесами висвітлює робота [5]

Безрука Д. І. Основна увага в дослідженні приділена інструментам підвищення ефективності, серед яких цифрові технології, аналітика даних та автоматизовані системи займають чільне місце. Автор також зазначає важливість впровадження показників ефективності для оцінки результатів діяльності підприємства.

Каличева Н. Є., Кондратюк М. В. в [6] аналізують взаємодію між різними формами бізнесу в умовах інноваційної економіки. Автори доводять, що кооперація між великими, середніми та малими підприємствами значно впливає на продуктивність бізнес-процесів шляхом обміну ресурсами, досвідом і новаціями.

У дослідженні Сидорова О. акцент зроблено на управлінні інтелектуальним потенціалом підприємств в епоху цифрових перетворень. Автор наголошує, що розвиток людського капіталу і раціональне використання інтелектуальних ресурсів є важливим чинником вдосконалення бізнес-процесів [7].

Отже, аналіз наукових джерел засвідчує, що сучасне управління бізнес-процесами базується на комплексному підході. Основними його компонентами є процесна орієнтація, цифровізація, розвиток людського капіталу та врахування актуальних викликів, таких як необхідність досягнення інноваційності й забезпечення сталого розвитку. Попри це, залишається нагальною потреба у подальших дослідженнях, спрямованих на створення універсальних підходів управління бізнес-процесами, здатних відповідати умовам мінливого зовнішнього середовища та викликам цифрової економіки.

Метою статті є розробка практичних рекомендацій для підвищення ефективності управління бізнес-процесами підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах глобалізації та цифрової трансформації

економіки ефективно управління бізнес-процесами стає ключовим чинником успіху будь-якого підприємства. Висока конкуренція, швидкі зміни ринкового середовища і зростаючі вимоги споживачів зумовлюють потребу у безперервному вдосконаленні внутрішніх процесів організації.

Бізнес-процеси визначають структуру й логіку функціонування компанії, охоплюючи всі етапи її роботи — від постачання ресурсів до реалізації товарів чи послуг. Саме від їх ефективності залежить рівень витрат, якість продукції, оперативність обслуговування клієнтів та загальна результативність діяльності.

Якість управління бізнес-процесами можна оцінити за здатністю підприємства досягати своїх цілей із мінімальними витратами і максимальним результатом. Це свідчить про рівень раціональності організації роботи, узгодженість між підрозділами та ефективність управління ресурсами — матеріальними, фінансовими й людськими. Крім того, важливим фактором є вміння компанії оперативно адаптуватися до змін зовнішнього середовища, реагувати на виклики ринку і впроваджувати інноваційні управлінські підходи.

Досягнення успіху в управлінні бізнес-процесами базується на комплексному підході, який поєднує продуману стратегію з її результативною реалізацією.

Особливе значення має оптимізація бізнес-процесів, що сприяє покращенню ефективності компанії. Вона передбачає аналіз, модернізацію та автоматизацію процесів, що дозволяє зменшити втрати часу, уникнути дублювання функцій і підвищити продуктивність. Також ефективно управління процесами створює прозорість діяльності підприємства, що дозволяє приймати більш обґрунтовані управлінські рішення [8].

Оптимізація бізнес-процесів являє собою комплексний і багаторівневий підхід до вдосконалення діяльності

підприємства, який передбачає системне управління. До її основних складових належить не лише регулярний аналіз і оцінка досягнутого, але й постійний моніторинг ефективності, що дає змогу оперативно виявляти відхилення, усувати неефективні операції та знаходити шляхи для покращень. У нинішніх умовах, які характеризуються швидкими змінами та високим рівнем невизначеності, особливе значення набуває здатність підприємства адаптуватися до зовнішніх викликів, гнучко перебудовувати внутрішні процеси та інтегрувати інноваційні управлінські підходи.

Оптимізація охоплює не тільки удосконалення окремих етапів роботи, але й масштабну трансформацію управлінської системи. Це включає перегляд організаційної структури компанії, вдосконалення механізмів взаємодії між відділами, ефективне розподілення ресурсів та впровадження сучасних моделей управління. Важливою складовою цього процесу є орієнтація на створення доданої цінності для клієнтів, що відіграє ключову роль у посиленні конкурентоспроможності підприємства на ринку [9].

Використання сучасних інструментів для аналізу та оптимізації бізнес-процесів є критично важливим для досягнення високої ефективності. Зокрема, моделювання процесів дозволяє чітко уявити їхню структуру, оцінити взаємозв'язки між елементами та своєчасно виявити «вузькі місця». Реінжиніринг допомагає впроваджувати значні зміни й перебудовувати процеси, що сприяє помітному підвищенню результативності. Використання цифрових технологій, таких як автоматизовані системи управління, аналітичні інструменти та штучний інтелект, допомагає прискорити операції, зробити їх прозорішими і забезпечити точніше виконання [10].

Крім того, невід'ємною складовою успішної оптимізації є застосування

принципу постійного вдосконалення. Цей підхід базується на систематичному оновленні процесів з урахуванням набутого досвіду та результатів аналізу. Його впровадження забезпечує довгострокове зростання ефективності діяльності підприємства, формує культуру інновацій і створює сприятливі умови для сталого розвитку організації.

Складові ефективного управління бізнес-процесами включають ключові фактори, які впливають на досягнення цілей компанії та оптимізацію операцій. До них належать [11, 12,13]:

1. Чітке стратегічне планування. Стратегічне планування є фундаментом для оптимізації бізнес-процесів та досягнення довгострокових цілей організації. Воно охоплює формування місії, визначення бачення та постановку стратегічних напрямів, які трансформуються у конкретні операційні завдання. Узгодженість стратегії зі всіма процесами в компанії сприяє ефективному розподілу ресурсів, знижує ризик нераціональних дій і покращує результативність діяльності. Крім того, стратегічне планування дозволяє оперативно відповідати на виклики зовнішнього середовища, підвищуючи конкурентоспроможність бізнесу.

2. Організаційна культура. Культура організації є важливим елементом, що визначає норми, цінності та традиції поведінки колективу, значно впливаючи на продуктивність взаємодії між співробітниками. Сильна корпоративна культура сприяє згуртованості команди, розвитку довіри між персоналом і керівниками, стимулює відкритість до змін та впровадження нових ідей. Вона мотивує працівників, впливає на ефективність виконання завдань і забезпечує узгодженість у роботі організації. У сучасних умовах пріоритетною стає культура, яка акцентує увагу на інноваціях, клієнтоорієнтованості та постійному вдосконаленні.

3. Забезпечення прозорості.

Прозорість у бізнес-процесах створює основу для прийняття раціональних управлінських рішень. Відкрита та доступна інформація для всіх рівнів управління дозволяє уникнути непорозумінь, зменшити кількість помилок і підвищити контроль над виконанням завдань. Прозорість також сприяє покращенню корпоративної комунікації, формуванню довіри серед співробітників і швидкому виявленню проблемних аспектів у функціонуванні підприємства.

4. Використання сучасних технологій. Інформаційні технології відкривають нові можливості для підвищення продуктивності бізнес-процесів. Інструменти автоматизації дозволяють скоротити час на виконання рутинних задач, забезпечують швидше оброблення даних і здійснюють точний аналіз результатів. ERP- і CRM-системи, платформи аналітики та штучний інтелект допомагають синхронізувати функціональні підрозділи, оптимізувати використання ресурсів і забезпечити високий рівень обслуговування клієнтів. Цифрові технології роблять компанію більш гнучкою та готовою до змін, сприяючи її адаптаційним та інноваційним можливостям.

5. Постійне вдосконалення. Регулярна оптимізація бізнес-процесів є ключовим чинником їхньої стабільної ефективності у довгостроковій перспективі. Систематичний аналіз діяльності дозволяє виявляти проблемні зони та впроваджувати заходи для їх усунення. Методології реінжинірингу, Lean-менеджменту та концепції Kaizen дають змогу скорочувати витрати, підвищувати продуктивність і створювати культуру безперервного розвитку в організації.

6. Залученість і компетентність персоналу. Кваліфіковані кадри є невід'ємним ресурсом для успішного управління бізнес-процесами. Компетентність працівників забезпечує якісне виконання завдань, а їхня мотивація

та залученість підвищують відповідальність і стимулюють ініціативність. Інвестування в професійний розвиток персоналу, створення сприятливого робочого середовища та ефективної системи заохочення формують команду, орієнтовану на досягнення високих результатів.

7. Моніторинг і оцінка результатів. Постійний моніторинг і оцінка результатів діяльності є невід'ємною складовою ефективного управління бізнес-процесами. Завдяки використанню ключових показників ефективності можна об'єктивно оцінити ступінь виконання запланованих завдань, ідентифікувати відхилення та завчасно впроваджувати необхідні корективи. Сучасні аналітичні інструменти допомагають глибше аналізувати результати, що сприяє ухваленню виважених управлінських рішень. Постійний контроль і систематична оцінка сприяють підвищенню гнучкості підприємства та забезпечують умови для його стійкого розвитку.

Сукупність цих факторів формує базу для зміцнення конкурентоспроможності підприємства, забезпечення його фінансової стійкості та сприяє довгостроковому розвитку.

Висновки. Ефективне управління бізнес-процесами є фундаментом для забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку підприємства в сучасних економічних умовах.

Ефективність управління бізнес-процесами визначається комплексною взаємодією ключових чинників, серед яких важливими є організаційні, технологічні, людські, економічні та зовнішні аспекти. Зазначено, що лише системний підхід до управління, який інтегрує стратегічне планування, сучасні інформаційні технології, розвиток персоналу та раціональне використання ресурсів, дозволяє досягти високих результатів.

В умовах динамічного розвитку зовнішнього середовища, посилення конкуренції та швидкого технологічного

прогресу наголошується на важливості постійного вдосконалення підходів до управління бізнес-процесами з урахуванням змінних умов.

Подальший розвиток теоретичних і практичних аспектів управління бізнес-процесами доцільно зосередити на поглибленому аналізі впливу цифрових технологій, таких як штучний інтелект і аналітика великих даних, на результативність бізнес-процесів, що зможе значно підвищити ефективність підприємств, стимулювати інноваційність і забезпечити їх здатність адаптуватися до мінливих умов сучасної економіки.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дикань В. Л. Національна модель індустріального розвитку країни: організаційно-управлінський аспект. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2023. № 81-82. С. 11-34.
2. Прохорова В., Шкуренко О., Пікула Г. Вплив глобалізаційних змін на управління інтелектуальним потенціалом підприємств. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка*. 2024. Вип. 18(36). DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-18\(36\)-16](https://doi.org/10.33296/2707-0654-18(36)-16)
3. Климчук М. М. Концептуально-методологічні засади управління бізнес-процесами на підприємстві. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2020. № 12. С. 85-91.
4. Єршова О. О. Зарубіжний досвід ефективного управління бізнес-процесами підприємств. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну*. 2016. № 6. С. 66-79.
5. Безрук Д. І. Управління бізнес-процесами підприємства. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка*. 2023. № 25. С. 188-197. URL: <https://doi.org/10.34079/2226-2822-2023-13-25-188-197>
6. Каличева Н. Є., Кондратюк М. В. Взаємодія великого, середнього та малого бізнесу в інноваційній економіці. *Міжнародна транспортна інфраструктура, індустріальні центри та корпоративна логістика: матеріали Двадцять першої наук.-практ. міжнарод. конф. (5-6 червня 2025 р.)*. Харків: УкрДУЗТ, 2025. С. 422-424.
7. Сидоров О. Зміна управління інтелектуальним потенціалом підприємства в умовах переходу до цифрової економіки. *Економіка та суспільство*. 2025. № 81. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-81-66>
8. Скорук О. Ефективність економіко-математичного моделювання в оптимізації бізнес-процесів. *Економіка та суспільство*. 2023. № 57. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-13>
9. Каличева Н. Є., Ричков Д. С. Проблеми та перспективи відбудови економіки України. *Міжнародна транспортна інфраструктура, індустріальні центри та корпоративна логістика: матеріали Двадцятій наук.-практ. міжнар. конф. (6-7 червня 2024 р. м. Харків)*. Харків: УкрДУЗТ, 2024. С. 309-310.
10. Мельниченко С. Г. Аналіз стратегічного менеджменту та його вплив на успішність організацій. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2024. № 3. DOI: <https://doi.org/10.57125/econp.2024.02.29.024>.
11. Прохорова В. В., Юрман Я. В., Янчак Ю. О. Управління трансформацією підприємств на основі цифрової когерентності. *Business Inform*. 2024. № 6. С. 104–111. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-6-104-11>
12. Пронюк Ю. Н. Перспективи формування управлінських підходів у сфері цифровізації діяльності бізнес-компаній на сучасному етапі соціально-економічного розвитку. *Вчені записки ТНУ ім. В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2022. Т. 33(72), № 3. С. 130–134. DOI: <https://doi.org/10.32838/TNU->

2663-6468/2022.3/22

13. Мірошник Р., Дереворіз М. Особливості аналізування бізнес-процесів підприємств у сучасних умовах. *Економіка та суспільство*. 2024. № 62. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-74>

REFERENCES

1. Dykan, V. L. (2023). Natsionalna model industrialnoho rozvytku krainy: orhanizatsiino-upravlinskyi aspekt. [National model of industrial development of the country: organizational and managerial aspect]. *Bulletin of the economy of transport and industry*, no. 81-82. pp. 11-34.
2. Prokhorova, V., Shkurenko, O., Pikula, H. (2024). Vplyv hlobalizatsiinykh zmin na upravlinnia intelektualnym potentsialom pidpriemstva. [The impact of globalization changes on the management of the intellectual potential of enterprises]. *Adaptive management: theory and practice. Series Economics*, vol. 18(36). Available at: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-18\(36\)-16](https://doi.org/10.33296/2707-0654-18(36)-16)
3. Klymchuk, M. M. (2020). Kontseptualno-metodolohichni zasady upravlinnia biznes-protseamy na pidpriemstvi. [Conceptual and methodological principles of business process management at the enterprise]. *Formation of market relations in Ukraine*, no. 12, pp. 85-91.
4. Yershova, O. O. (2016). Zarubizhnyi dosvid efektyvnoho upravlinnia biznes-protseamy pidpriemstva. [Foreign experience in effective management of business processes of enterprises]. *Bulletin of the Kyiv National University of Technologies and Design*, no. 6, pp. 66-79.
5. Bezruk, D. I. (2023). Upravlinnia biznes-protseamy pidpriemstva. [Management of business processes of the enterprise]. *Bulletin of Mariupol State University. Series: Economics*, no. 25, pp. 188-197. Available at: <https://doi.org/10.34079/2226-2822-2023-13-25-188-197>
6. Kalycheva, N. Ye., Kondratiuk, M. V. (2025). Vzaiemodiia velykoho, serednoho ta maloho biznesu v innovatsiinii ekonomitsi. [Interaction of large, medium and small businesses in the innovative economy]. *International transport infrastructure, industrial centers and corporate logistics: materials of the Twenty-first scientific-practical international conference (June 5-6, 2025)*. Kharkiv: UkrDUZT, pp. 422-424.
7. Sydorov, O. (2025). Zmina upravlinnia intelektualnym potentsialom pidpriemstva v umovakh perekhodu do tsyfrovoy ekonomiky. [Changing the management of the intellectual potential of an enterprise in the context of the transition to a digital economy]. *Economy and Society*, no. 81. Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-81-66>
8. Skoruk, O. (2023). Efektyvnist ekonomiko-matematychnoho modeliuвання v optymizatsii biznes-protseamy. [The effectiveness of economic and mathematical modeling in optimizing business processes]. *Economy and Society*, no. 57. Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-13>
9. Kalycheva, N. Ye., Rychkov, D. S. (2024). Problemy ta perspektyvy vidbudovy ekonomiky Ukrainy. [Problems and prospects for rebuilding the economy of Ukraine]. *International transport infrastructure, industrial centers and corporate logistics: materials of the Twentieth Scientific-Practical Conference. international conference (June 6-7, 2024, Kharkiv)*. Kharkiv: UkrDUZT, pp. 309-310.
10. Melnychenko, S. H. (2024). Analiz stratedichnoho menedzhmentu ta yoho vplyv na uspishnist orhanizatsii. [Analysis of strategic management and its impact on the success of organizations]. *Economic achievements: prospects and innovations*, no. 3. Available at: <https://doi.org/10.57125/econp.2024.02.29.024>
11. Prokhorova, V. V., Yukhman, Ya. V., Yanchak, Yu. O. (2024). Upravlinnia

transformatsiieiu pidpriemstv na osnovi tsyfrovoi koherentnosti. [Management of enterprise transformation based on digital coherence]. *Business Inform*, no. 6, pp. 104–111. Available at: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-6-104-11>

12. Proniuk, Yu. N. (2022). Perspektyvy formuvannia upravlinskykh pidkhodiv u sferi tsyfrovizatsii diialnosti biznes-kompanii. [Prospects for the formation of management approaches in the field of digitalization of business companies at the current stage of socio-economic development]. *Scientific*

notes of the V.I. Vernadsky TNU. Series: Public management and administration, vol. 33(72), no. 3, pp. 130–134. Available at: <https://doi.org/10.32838/TNU-2663-6468/2022.3/22>

13. Miroshnyk, R., & Derevoriz, M. (2024). Osoblyvosti analizuvannia biznes-protsesiv pidpriemstv u suchasnykh umovakh. [Peculiarities of analyzing business processes of enterprises in modern conditions]. *Economy and society*, no. 62. Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-74>

Стаття надійшла 09.04.26

Стаття прийнята до друку після рецензування 21.04.26

Стаття опублікована (оприлюднена) 29.05.26